

**ПРОЗОРІСТЬ ЯК ВИМІР ЯКОСТІ ЦИФРОВОГО ПРАВОСУДДЯ:
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ДЛЯ УКРАЇНИ****TRANSPARENCY AS A MEASURE OF DIGITAL JUSTICE QUALITY:
EUROPEAN STANDARDS FOR UKRAINE****Синегубов О.В., д.ю.н., доцент,
голова***Харківська обласна військова адміністрація
orcid.org/0000-0001-6362-3115***Бортнік О.Г., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права**
*Харківський національний університет внутрішніх справ
orcid.org/0000-0001-7816-0387*

У статті досліджуються європейські стандарти прозорості як виміру якості цифрового правосуддя та визначаються засади їх імплементації в судову систему України. Обґрунтовано, що прозорість як принцип цифрового врядування охоплює трансформацію процесуальних гарантій гласності через онлайн-трансляції та віддалену участь у процесі, відкритість судових даних у машинозчитуваному форматі, можливість громадського контролю та аналітики судової практики, пояснюваність та інтерпретовність алгоритмів автоматизованих рішень, пріоритет людського контролю над системами ШІ, підзвітність витрачання державних коштів, технологічну підзвітність через відкритий вихідний код, комунікативну прозорість через зрозумілість цифрових сервісів, технологічну сумісність систем обміну даними та захист від алгоритмічної упередженості.

Проаналізовано європейські та глобальні нормативні акти, що визначають стандарти прозорості: Стратегію цифрового правосуддя ЄС на 2024–2028 роки, Регламент про управління даними ЄС 2022/868, Акт ЄС про штучний інтелект 2024/1689, Рамкову конвенцію Ради Європи про штучний інтелект, Європейську декларацію цифрових прав і принципів 2022 року, Global Digital Compact 2024. Визначено, що Стратегія цифрового правосуддя ЄС, відповідність якій визначає напрямки реформ в Україні, конкретизує прозорість як багатовимірний принцип через правосуддя, орієнтоване на дані, машинозчитуваність судових даних, технологічну сумісність систем обміну інформацією (e-CODEX), доступність та інклюзивність цифрових сервісів для всіх категорій користувачів.

Окрема увага приділена викликам для прозорості: балансу між відкритістю судової інформації та захистом приватності учасників процесу, що вирішується через механізми анонімізації даних, управління даними ЄС; алгоритмічній непрозорості систем штучного інтелекту, що регулюється Регламентом (ЄС) 2024/1689 через обов'язкові вимоги пояснюваності та інтерпретовності; ризикам для процесуальних гарантій при дистанційній участі, зокрема кібербезпеці, наданні суду для дослідження оригіналів письмових доказів при дистанційній участі, допустимості електронних доказів, цифровій нерівності.

Визначено доцільність використання інструментів оцінювання прозорості на основі EU Justice Scoreboard: онлайн-доступ до судових рішень усіх інстанцій, машинозчитуваність даних, можливість електронного подання документів, використання систем управління справами. Для України важливим є створення національної системи моніторингу прозорості з індексами цифрового доступу, відкритості даних, громадської довіри та потенційно аудиту ризиків застосування штучного інтелекту.

Ключові слова: правосуддя, цифрове правосуддя, прозорість, принцип гласності та відкритості цивільного судочинства, штучний інтелект, цивільне судочинство, рішення суду, виконавче провадження, міжнародні правові стандарти.

The article examines European transparency standards as a measure of digital justice quality and defines the principles for their implementation in Ukraine's judicial system. It is substantiated that transparency as a principle of digital governance encompasses the transformation of procedural guarantees of publicity through online broadcasts and remote participation in proceedings, openness of court data in machine-readable format, the possibility of public oversight and analysis of judicial practice, explainability and interpretability of automated decision-making algorithms, priority of human oversight over AI systems, accountability of public spending, technological accountability through open-source code, communicative transparency through understandable digital services, technological compatibility of data exchange systems, and protection against algorithmic bias.

The study analyses European and global regulatory acts that define transparency standards: the EU e-Justice Strategy 2024-2028, the EU Data Governance Regulation 2022/868, the EU Artificial Intelligence Act 2024/1689, the Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence, the European Declaration on Digital Rights and Principles 2022, and the Global Digital Compact 2024. It is determined that the e-Justice Strategy, compliance with which defines the direction of reforms in Ukraine, specifies transparency as a multidimensional principle through data-driven justice, machine-readability of court data, technological compatibility of information exchange systems (e-CODEX), and accessibility and inclusiveness of digital services for all categories of users.

Special attention is paid to challenges for transparency: the balance between openness of judicial information and protection of participants' privacy, resolved through data anonymisation mechanisms and EU data governance; algorithmic opacity of artificial intelligence systems, regulated by Regulation (EU) 2024/1689 through mandatory requirements for explainability and interpretability; risks to procedural guarantees in remote participation, including cybersecurity, provision of original written evidence to the court during remote participation, admissibility of electronic evidence, and digital inequality.

The expediency of using transparency assessment tools based on the EU Justice Scoreboard is determined: online access to court decisions of all instances, machine-readability of data, possibility of electronic document submission, use of case management systems. For Ukraine, it is important to create a national transparency monitoring system with indices of digital access, data openness, public trust, and potentially an audit of artificial intelligence application risks.

Key words: justice, digital justice, transparency, the principle of publicity and transparency in civil proceedings, artificial intelligence, civil proceedings, court decision, enforcement proceedings, international legal standards.

Вступ. Згідно з Планом для Ukraine Facility 2024-2027 (далі – План України) справедливе правосуддя та верховенство права є основою для дотримання зобов'язань України в рамках євроінтеграційного процесу та забезпечення сталого розвитку. Уряд України повинен забезпечити створення судової системи, яка відповідатиме європейським стандартам прозорості та ефективності. Цифрова судова система має ґрунтуватись на даних [1]. Згідно з Матрицею реформ з урахуванням Плану України Україна зобов'язується ухвалити закон про подальшу цифровізацію виконавчого провадження, впровадити систему збору даних про виконання судових рішень, за результатами аудиту прийняти та розпочати виконання дорожньої карти модернізації інформаційних технологій у судовій системі [2]. До IV кварталу 2027 р. повинні бути розроблені та прийняті закони, спрямовані на узгодження з *acquis* ЄС щодо цифровізації правосуддя в ЄС, впроваджено необхідні ІТ-рішення відповідно до Європейської стратегії цифрового правосуддя на період з 2024 по 2028 роки [3]. Дорожня карта верховенства права містить зобов'язання з розробки та затвердження Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2025–2029 роки після консультацій із громадськістю та бізнесом, яка має охоплювати, зокрема, модернізацію процесуальних кодексів, виконання судових рішень, розширення застосування способів альтернативного вирішення спорів, цифровізацію судочинства, тощо.

В Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – Угоди) принцип сталого розвитку закріплено як одну з основних цілей партнерства (ст. 1), що поєднує цінності демократії, верховенства права та доброго врядування. Зміцнення незалежності, ефективності та прозорості судової влади у ст. 14 Угоди визначено як основний напрям співробітництва у сфері юстиції, що безпосередньо узгоджується з ціллю 16 Порядку денного сталого розвитку ООН. У ст. 379 Угоди визначено необхідність створення прозорих і підзвітних інституцій, а згідно зі ст. 388 Угоди – співпрацю у розвитку інформаційного суспільства з метою забезпечення доступу громадян до інформації та підвищення ефективності державного управління [4].

Принцип прозорості, закріплений в Угоді про асоціацію, набуває особливого значення в контексті цифрової трансформації правосуддя, оскільки через відкриті ресурси судових рішень, онлайн-трансляції засідань, електронні сервіси подання документів, тощо реалізуються конкретні вимоги підцилей Цілей сталого розвитку 16. У сучасних умовах інформаційного суспільства та цифрової трансформації підциль 16.3 «Сприяння верховенству права на національному та міжнародному рівнях і забезпечення рівного доступу до правосуддя для всіх» реалізується через розвиток електронних сервісів судів та забезпечення рівного цифрового доступу до правосуддя. Підциль 16.6 «Розвиток ефективних, підзвітних та прозорих інституцій» відображається у вимогах Угоди щодо прозорості судової влади та впровадження принципів належного врядування. Підциль 16.10 «Забезпечення доступу громадян до інформації та захист основних свобод відповідно до національного законодавства та міжнародних угод» кореспондує з зобов'язаннями щодо відкритості судової інформації, публічності, які забезпечуються також цифровими засобами та захистом прав людини в процесі цифровізації. Отже, імплементація Угоди про асоціацію в частині правосуддя визначає виконання міжнародних зобов'язань України у сфері сталого розвитку, формуючи основу для створення ефективного, відкритого й підзвітного цифрового правосуддя.

У європейському правовому просторі використовується термін «цифрове правосуддя» («digital justice»), тоді як в Україні законодавчо закріплено «електронне правосуддя» (ЄСІТС, Електронний суд). У статті «циф-

рове правосуддя» позначає ширший підхід, що охоплює використання цифрових технологій, штучного інтелекту (далі – ШІ) та великих даних, тощо.

Метою статті є розкриття європейських стандартів прозорості як виміру якості цифрового правосуддя, визначення критеріїв та показників прозорості на основі європейської практики з урахуванням викликів застосування штучного інтелекту та захисту приватності та окреслення напрямів їх адаптації до української судової системи.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні засади прозорості в цифровому правосудді. Цифрова трансформація правосуддя актуалізує питання прозорості як фундаментальної умови довіри до судової влади та забезпечення верховенства права в інформаційному суспільстві. Судова система перебуває в епіцентрі цифрової трансформації, спрямованої на забезпечення інноваційного розвитку правосуддя, його відкритості та прозорості [5, с. 430]. Для глибшого розуміння ролі прозорості в системі цифрового правосуддя необхідно звернутися до її концептуальних основ. Як зазначає А. Бойзе, прозорість є багатоаспектним явищем, що охоплює доступність («availability»), досяжність («accessibility») та ясність («clarity») інформації, необхідну особі для розуміння дій влади та передбачення наслідків власних вчинків [6, с. 263–265]. Прозорість має інструментальну природу, не є самоціллю, а слугує трьом системним орієнтирам права ЄС: демократії, внутрішньому ринку та правам людини, які складають три контексти її застосування [6, с. 266–272]. А. Бойзе визначає дві основні функції прозорості: забезпечення інформованості суб'єктів та підвищення якості управлінських і судових рішень [6, с. 263–264, 277–278]; забезпечує зовнішній контроль, публічну підзвітність та участь громадськості [6, с. 264–265, 277–279].

Як правовий феномен прозорість існує одночасно і як правова норма, яка визначає конкретні зобов'язання (доступ до документів, обов'язок мотивування рішень, публічні закупівлі, належне врядування), і як пояснювальний принцип («explanatory principle»), який систематизує ці зобов'язання [6, с. 275–277, 289–290]. А. Бойзе визначає сутність прозорості як цінності, що покладена в основу певної системи, проте її конкретний зміст залежить від того, у якій сфері вона реалізується: для демократії, ринку чи прав людини. Важливим для розуміння правової природи прозорості в ЄС та балансу між прозорістю та іншими правовими цінностями є те, що у кожній з цих сфер прозорість врівноважується абсолютними винятками (державна безпека, міжнародні відносини, приватність) та відносними (комерційна таємниця, судові процеси, кримінальні розслідування) [6, с. 267–269, 271–275].

М. Фабрі, аналізуючи ІТК у правосудді, відзначає, що головною метою цифровізації є посилення процедурної прозорості та підзвітності судової влади, оскільки ці цінності нерозривно пов'язані з концепцією верховенства права. Сучасна прозорість вимагає розгортання стійких, зрозумілих та достовірних цифрових послуг, що сприяє підвищенню суспільної довіри. Зокрема, ІКТ відіграють ключову роль у підвищенні ефективності та зменшенні витрат, проте їхня фундаментальна функція полягає у підтримці відкритості процесу для усіх зацікавлених сторін. Водночас європейські суди не змогли розробити належний оціночний фреймворк, який би перейшов від простих статистичних строків вирішення справ до оцінки реального впливу технологій на довіру, підзвітність та відповідність правосуддя його фундаментальним цінностям [7].

Доступ до інформації в системі ЄС розглядається поряд з такими фундаментальними цінностями як людська гідність, свобода (громадянські та індивідуальні свободи, захищені Хартією основних прав ЄС), демократія, рівність усіх громадян перед законом та верховенство права [8]. Договір про функціонування ЄС (ст. 15) [9] визначає принцип відкритості роботи інституцій. Отже, у сучасних

умовах цифрової трансформації європейська модель прозорості не обмежується доступом до документів, а є якістю, що забезпечує довіру до цифрового врядування. Для судової влади це означає відкритість судових рішень, публічність статистики, зрозумілі інтерфейси цифрових сервісів і забезпечення аналітичного доступу до даних.

Політика ЄС у контексті цифрової трансформації зосереджена на людиноцентричності, коли надається пріоритет правам людини, прозорості, довірі та підзвітності [10]. Цифрова стратегія ЄС будується навколо принципу орієнтації на людину, реалізуючись через розвиток технологій для потреб громадян, формування збалансованої цифрової економіки та створення прозорого демократичного простору з єдиними цінностями у фізичному та віртуальному просторі. Дослідниця Н. Бочарова відзначає, що цифровізації в ЄС властивий правозахисний характер, оскільки її метою є реальне забезпечення фундаментальних прав в онлайн-середовищі. Ключовим завданням є необхідність гарантувати доступність, прозорість та підзвітність цифрових сервісів, зокрема алгоритмів, механізмів автоматизованого прийняття рішень та захисту приватності [11].

Ці принципи знайшли своє закріплення в Європейській декларації цифрових прав і принципів 2022 року, яка визначає прозорість як фундаментальне право цифрового суспільства. У ній закріплено право людей розуміти, як працюють алгоритмічні системи, що впливають на їхні права (Chapter II, принцип 4), та отримувати пояснення щодо автоматизованих рішень. Принцип прозорості поширюється на цифрові публічні послуги, які мають бути доступними, зрозумілими та підзвітними (Chapter V). Для цифрового правосуддя це означає обов'язок забезпечити відкритість алгоритмів, пояснюваність цифрових процесів та можливість перевірки автоматизованих рішень, що безпосередньо корелює з вимогами довіри до судової влади в умовах цифровізації [12].

Європейські та глобальні стандарти прозорості. Перехід від загальних цифрових принципів до їх реалізації у сфері правосуддя відбувається через стратегічні документи ЄС. У сучасному європейському дискурсі про цифровізацію правосуддя прозорість є не лише механізмом оприлюднення інформації, але й виміром якості судових систем, що об'єднує в собі доступність, ефективність та довіру. Цей підхід підкреслюється у Стратегії електронного правосуддя ЄС на 2024–2028 роки, у якій визначено, що зміцнення довіри між людьми та інституціями можливе лише за умови, коли правосуддя стає більш доступним, ефективним та прозорим, а цифрові рішення мають бути орієнтовані на потреби кінцевого користувача, а не на внутрішні адміністративні процеси. Цифрова прозорість у галузі правосуддя не зводиться лише до оприлюднення судових рішень, а вимагає формування відкритого, людиноцентричного правосуддя. Концепція правосуддя, орієнтованого на дані («data-driven justice»), визначена у Стратегії ЄС (пп. 39, 62(a)), передбачає перехід від публікації судових рішень у статичному форматі до створення динамічних даних з можливістю автоматизованого пошуку, аналітики та транскордонного обміну даними. Це означає зміну підходу: прозорість реалізується не через доступ до інформації, а через можливість її використання для оцінки якості правосуддя, аналізу судової практики та наукових досліджень. Відповідно кожна ланка цифрового процесу від збору даних до ухвалення рішень має бути підзвітною, перевірюваною та зрозумілою для суспільства.

У Стратегії електронного правосуддя ЄС на 2021–2028 [13] прозорість конкретизується через принцип правосуддя, орієнтованого на дані, який охоплює кілька аспектів. Відкритість судових даних забезпечується через створення публічних, структурованих та машинозчитуваних наборів даних про судову діяльність. Це дозволяє громадянам, бізнесу та дослідникам аналізувати ефектив-

ність правосуддя, виявляти системні проблеми та здійснювати громадський контроль (пп. 39, 62(a)). Рішення на основі даних дозволяють використовувати судову статистику для обґрунтованого прийняття управлінських рішень щодо розподілу навантаження, виявлення затримок та оптимізації судових процесів через реформування процесуального законодавства (п. 38, 62(d)). В ЄС вимога інтероперабельності чи технологічної сумісності спрямована на забезпечення обміну судовою інформацією між країнами-членами через платформу «e-CODEX» на основі спільних стандартів (п. 62(g)). Водночас у контексті захисту від алгоритмічної упередженості при роботі з великими судовими даними у Стратегії наголошено на важливості навчання систем штучного інтелекту (пп. 38, 40, 62(v)) [13].

Доступність та інклюзивність цифрових судових сервісів є необхідними умовами реалізації прозорості: дані та послуги мають бути досяжними для всіх категорій користувачів, незалежно від технічних можливостей, географічного розташування чи рівня цифрової грамотності. Відповідні положення підтверджують, що правосуддя, орієнтоване на дані, захист від упередженості та людський контроль над алгоритмами є операційним втіленням принципу прозорості, що перетворює її на вимірювану характеристику якості цифрового правосуддя через відкритість інформації, обґрунтованість рішень та підзвітність судової влади [13].

Окремим інструментом забезпечення прозорості є відкритий вихідний код програмного забезпечення судових систем (п. 41) [13]. На відміну від окремих рішень, відкритий код дозволяє незалежним експертам, громадським організаціям та науковцям перевіряти роботи судових платформ, виявляти вразливості та досліджувати алгоритми на предмет упередженості, що є технологічну основу для підзвітності цифрових систем правосуддя. Якщо вихідний код є публічно доступним, судовою владою не може приховати механізми обробки даних чи автоматизованого прийняття рішень під грифом комерційної таємниці, що посилює довіру громадян до цифрового правосуддя.

У системах правосуддя в усьому світі прозорість даних, судової діяльності та алгоритмів є критично важливою для довіри громадян та справедливості. Судові рішення, судові процеси та судова діяльність у відкритому доступі сприяють здійсненню громадського контролю, забезпечують підзвітність та дозволяють громадянам ефективно захищати свої права. Водночас збір в ефективній обробці даних знижують довіру до системи правосуддя, що актуалізує необхідність системного підходу до управління судовими даними.

Цей виклик у межах правового простору ЄС знаходить своє вирішення через концепцію правосуддя, орієнтованого на дані, яка в Глобальний цифровий договір [14] (далі – GDC), ухвалений 22 вересня 2024 року на Саміті майбутнього ООН (п. 41), співвідноситься із забезпеченням спільних стандартів даних і відкритих ініціатив для обміну даними. Такий підхід сприяє не лише підвищенню доступності та прозорості інформації, а й усуненню розриву у доступі до даних між різними юрисдикціями та соціальними групами. Відповідні положення GDC відображають потребу у відкритих судових даних, реєстрах судових рішень, доступних статистичних наборах даних, що складають основу для підзвітності та оцінки якості правосуддя. Таким чином, згідно GDC прозорість є системою умов довіри до цифрових інституцій через нормативні вимоги до управління даними та III, через операційні вимоги завдяки відкритості алгоритмів, процедур і контент-модерації, а також ціннісний аспект, через який прозорість пов'язується з автономією людини та інформованим вибором. У межах характеристик цифрового правосуддя ці та інші положення GDC можуть розглядатися як глобальний рівень узгодження принципів відкритості, під-

звітності та доступності, що підсилюють вимір якісного людиноцентричного правосуддя в різних країнах та в ЄС.

Практична реалізація цих глобальних принципів у європейському правовому просторі потребувала вирішення протиріччя між відкритістю судових даних та захистом конфіденційності учасників процесу через проблеми з обміном даними для судової системи, що зумовило прийняття Регламенту Про управління даними [15], який визначив правові рамки для вторинного використання інформації публічного сектору за умови дотримання прав людини. Регламент встановлює механізми, що дозволяють органам правосуддя надавати доступ до знеособлених судових даних для дослідницьких, аналітичних та інноваційних цілей без ризику для приватності. Технологічним втіленням цього балансу стала мережа спеціалізованих платформ: «Eur-Lex» для доступу до законодавства ЄС, Європейський портал електронного правосуддя («e-Justice Portal») для транскордонної правової інформації та «Data.europa.eu», який є загальноєвропейським репозиторієм, що налічує понад 2 млн відкритих наборів даних, з яких близько 240 тисяч стосуються судової діяльності країн-членів ЄС. Ця інфраструктура забезпечує право на інформацію, забезпечує основу для громадського контролю ефективності та неупередженості правосуддя [16].

Інтеграція національних судових систем у загальноєвропейський цифровий простір здійснюється через систему «e-CODEX», яка є децентралізованою IT-інфраструктурою для захищеного транскордонного обміну процесуальними документами та доказами. Платформа «e-CODEX» втілює принцип технологічної сумісності, коли замість централізованої функціонує система, яка дозволяє національним судам обмінюватися даними через уніфіковані точки доступу, зберігаючи автономію кожної юрисдикції. Інтеграція української системи електронного правосуддя з «e-CODEX» після вступу до ЄС потребуватиме її технічної адаптації, її процесуального врегулювання транскордонної взаємодії. На рівні ЄС врегульовано процедури вручення документів та отримання доказів із використанням децентралізованих IT-систем у країнах-членах через сумісні точки доступу на основі «e-CODEX». Регламентація надання електронних доказів спрямована на спрощення та прискорення їх отримання судовими органами з інших держав-членів [17]. Імплементация цих актів ЄС вимагає суттєвих технічних та адміністративних заходів на національному рівні, що зумовило ухваленням Стратегії цифрового правосуддя ЄС на 2024-2028 роки [13]. Отже, для України як країни-кандидата на вступ до ЄС Стратегія визначає пріоритетні напрямки судової реформи в контексті цифровізації правосуддя.

Вплив цифровізації на якість правосуддя підтверджується емпіричними дослідженнями. Цифрове правосуддя сприяє дотриманню справедливого судового розгляду через забезпечення публічності слухань через онлайн-трансляції, скорочення тривалості розгляду справ завдяки автоматизації процедур та розширення доступу до правосуддя для осіб через онлайн-ресурси для подання документів та участі в судових засіданнях онлайн [18, с. 247–248].

Водночас інтеграція ІКТ у судові системи не гарантує автоматичного досягнення прозорості, ефективності та якості обслуговування. Ці цілі реалізуються лише за умови правильного проєктування, впровадження та використання технологій [19, с. 145]. Необхідно особливо наголосити на важливості впровадження механізмів моніторингу та оцінки використання ІКТ-інструментів, які виконують подвійну функцію: забезпечують емпіричну основу для оптимізації розподілу ресурсів; гарантують прозорість та підзвітність витрачання державних коштів на розвиток інфраструктури цифрового правосуддя, що є необхідною умовою довіри громадськості до модернізації судової системи [19, с. 156].

Європейські стандарти цифрового правосуддя не є ізолюваним феноменом, а корелюють з глобальними тенденціями нормативного регулювання цифрової трансформації. Виходячи за рамки регіонального правового простору ЄС, у межах предмета дослідження та значення для українського контексту прозорості, доцільно ще раз відзначити GDC. Хоча GDC прямо не регулює судові системи, його принципи створюють нормативну основу для національних рішень у сфері цифрового правосуддя. Україна як країна-член ООН та країна-кандидат на вступ до ЄС фактично є учасником GDC через його прийняття на рівні ООН. Підтримка Україною позиції ЄС під час консультацій свідчить про прихильність до європейських підходів щодо цифрового урядування, що формує єдиний контекст для імплементации стандартів якості та прозорості цифрового правосуддя. У GDC наголошено на доступності, ясності та багатомовності інформації для отримання достовірних відомостей та розвитку цифрової грамотності (п. 35(с–е)). Для правосуддя це означає забезпечення доступної та зрозумілої мови цифрових сервісів і судових рішень – складову комунікативної прозорості та умову правосуддя, орієнтованого на користувача («user-centered justice»).

Ризики цифровізації правосуддя для процесуальних гарантій. Цифровізація правосуддя актуалізує протиріччя між вимогами прозорості судової діяльності та захистом приватності учасників процесу, а також специфічні ризики для процесуальних гарантій гласності. Разом із тим, електронний спосіб подання доказів, наявність електронних кабінетів та справ створює додаткові гарантії для відкритості інформації щодо справи, швидкий доступ до матеріалів учасників справи. Цифровізація також сприяла можливості оприлюднення на офіційному веб-порталі судової влади України інформації, що визначена ч. 3 ст. 8 ЦПК України, водночас доступ до персональних даних є мінімальним, що відповідає стандартам їх захисту, зокрема є реалізацією принципу мінімізації даних, не супроводжується розкриттям чутливих даних.

Дистанційна участь у судових засіданнях створює певні виклики у контексті реалізації гласності: порушення права на приватність та конфіденційність через ризик перехоплення чутливих даних у цифровому просторі; неналежна верифікація особи може призвести до участі іншої особи у судовому засіданні та вплинути на його справедливість; ризики для кібербезпеки через вразливість систем до кібератак та витоків персональних даних; оцінка достовірності письмових доказів, що включає складності з підтвердженням їх цілісності та оригінальності при дистанційній слуханнях, що зумовлює відмову у проведенні судових засідань в режимі відеоконференції чи письмовому провадженні; ризики використання алгоритмів, які можуть впливати на неупередженість судових рішень; поглиблення цифрової нерівності через обмеження доступу до сервісів для осіб без достатніх цифрових знань або доступу до Інтернету; надмірна формалізація та втрата людського нагляду.

У цьому контексті К. Елтіс зазначає про створення теоретичної основи для врегулювання напруги між приватністю та прозорістю у судовому середовищі у зв'язку зі зростанням рівня використання технологій [20]. Необмежене онлайн-розміщення електронних судових записів у певних випадках створює видимість «відкритості», водночас дозволяє третім сторонам легко збирати персональні дані про учасників процесу. Жертвуючи правом учасників на приватність заради підтримання прозорості, суди втрачають контроль над інформацією. Це створює ризик небажання брати участь у процесі, оскільки люди побоюються, що їхні приватні дані будуть легко встановлені роботодавцями чи орендодавцями, що підіриває довіру до судів. К. Елтіс пропонує знаходити рішення, сприймаючи приватність не як перешкоду прозорості, а як інструмент

сприяння доступу до правосуддя, коли захищеність стимулює до звернення до суду та розширює доступ до правосуддя [20, с. 315–316].

Досліджуючи цифровізацію адміністративного судочинства через дистанційні судові засідання, зокрема Н. Ільчишин зазначає про створення ризиків порушення права на конфіденційність та необхідність пошуку надійних технологічних рішень з боку держави [21, с. 243]. Е. Наджафлі, С. Пономаров, В. Коверзнев та А. Іванов констатують, що завдання забезпечення доступності інформації для сторін процесу поряд із максимальною прозорістю та відкритістю систем правосуддя для суспільства не вирішено для цифровізації судової влади [22, с. 123].

Штучний інтелект у правосудді: алгоритмічна прозорість. Актуальним викликом для прозорості цифрового правосуддя стає впровадження штучного інтелекту, який за своєю природою створює ризики алгоритмічної непрозорості. Під час використання ШІ, як зазначають В. І. Теремецький, О. Я. Ковальчук, не розкривається логіка алгоритму, тому для учасників справи та суду не забезпечується можливість розуміння алгоритму, завдяки якому ухвалюються рішення, що актуалізує проблему «чорного ящика». Автори слушно зауважують про необхідність дотримання балансу між патентними правами розробників та фундаментальними права осіб, чії дані використовуються [23, с. 112]. Саме тому європейський підхід до застосування ШІ у правосудді є обережним та частковим, що демонструє Акт про ШІ та його впровадження.

Оскільки для обробки великих масивів даних та підвищення ефективності функціонування інституцій все активніше використовується ШІ, важливою умовою довіри до систем стає прозорість алгоритмів. Відносно прозорості у системах штучного інтелекту у GDC прямо визначено обов'язок просування прозорості, підзвітності та надійного людського нагляду над системами ШІ відповідно до норм міжнародного права (п. 55(d)), що корелює із необхідністю контролю над ШІ, яка визначена Декларацією цифрових прав. Для цифрового правосуддя у глобальному масштабі впровадження ШІ має бути пояснюваним і контрольованим з тим, щоб не порушувати автономію суддів та довіру до систем правосуддя. У цьому контексті європейські вимоги до надійності ШІ закріплені в Акті про штучний інтелект [25]. Акт встановлює обов'язкові вимоги до систем ШІ у правосудді щодо певних видів діяльності через їхній високий ризик. Зокрема, відповідно до п. 61 преамбули Акту про ШІ для усунення ризиків потенційної упередженості, помилок та непрозорості доцільно кваліфікувати як високоризикові системи ШІ, призначені для використання судовим органом або від його імені для допомоги судовим органам у дослідженні та тлумаченні фактів і закону, у застосуванні закону до конкретного набору фактів. У свою чергу, у Керівних принципах ЮНЕСКО, спрямованих на використання ШІ у судах та трибуналах, прозоре та відкрите правосуддя, підзвітність та оскаржуваність, нагляд людини є одними з загальних вимог для організацій та осіб, які впроваджують системи ШІ, зокрема й генеративні у судову діяльність [24].

Н. Ремоліна, Д. Соколь де ла Оса зазначають, що різні країни знаходяться на різних рівнях нормативної зрілості та етичної готовності судових систем, засвідчують відсутність уніфікованої світової рамки регулювання генеративного ШІ у сфері правосуддя. Разом із тим, позиція авторів щодо підходу до ШІ в Європейського Союзу як універсального [27, с. 15–16] не враховує правові наслідки ухвалення Регламенту (ЄС) 2024/1689 та втратило актуальність після. Акт про ШІ (ст. 8(a)) класифікує судові системи ШІ як високоризикові, що зумовлено їх потенційним впливом на фундаментальні права. Навіть допоміжне використання ШІ для аналізу справ підпадає під вимоги

щодо прозорості, надійності (ст. 13, 15), людського контролю (ст. 14) та післяринкового аудиту (ст. 72).

Для України ці положення слугують правовою засадою у визначенні напрямків реформ системи судочинства, які мають відповідати міжнародним стандартам. Впровадження ШІ як технічне інноваційне рішення має ґрунтуватися на системі нормативно-правових та етичних гарантій, можливості оскарження рішень, прийнятих з використанням алгоритмічних систем.

Отже, підхід ЄС, про який зазначалось вище, вже не може вважатися універсальним. Він набув ознак цільового й ризик-орієнтованого характеру, поєднує регулятивний («targeted») і впроваджувальний («deployment») підходи. При цьому підході принципи Європейської етичної хартії про використання штучного інтелекту в судових системах (CERJ, 2018) трансформуються з етичних в обов'язкові стандарти, які інтегровані у правовий простір ЄС через Акт про ШІ [27, с. 15–16].

Як зазначалось, загалом підходи до впровадження ШІ у світі є різноманітними. Зокрема науковцями Н. Ремоліна, Д. Соколь де ла Оса пропонується типологія стратегічних підходів держав до регулювання застосування ШІ у правосудді. Цільовий підхід регулювання ШІ, спрямований безпосередньо на судову діяльність, характерний для Великої Британії, Нової Зеландії, де ухвалено спеціальні керівні акти щодо використання ШІ судами [26]. Універсальний підхід характеризує модель, яка охоплює всі сфери суспільства, але без спеціальних правил для судової сфери. До цього підходу автори відносять Акт ШІ як рамковий інструмент ЄС. Впроваджувальний підхід у сфері правосуддя означає не масове застосування, а активну розробку, тестування та використання систем ШІ у судах, що характерно для Сінгапуру й Естонії [27, с. 15–16], а також у формі окремих проєктів спостерігається в Бразилії, Китаї, окремих штатах США, Ліхтенштейні та Швейцарії. Водночас принципово важливо чітко відмежовувати експертні системи, алгоритми, засновані на правилах, моделі машинного навчання, а також технології транскрибування судових засідань чи анонімізації судових рішень, які працюють за наперед визначеними правилами або навчаються на структурованих даних, від генеративних моделей ШІ («LLM»), здатних створювати проєкти судових рішень чи їх мотивувальні частини, формувати новий текст. Ці моделі породжують додаткові ризики, властиві їхній природі: неточність і помилки, «галюцинації», алгоритмічні упередження, непрозорість логіки роботи, потенційні порушення конфіденційності та захисту персональних даних, а також ризики для підзвітності та довіри до правосуддя, якщо вони впливають на зміст рішення без належного контролю судді. Утім, для прозорості правове регулювання цих ризиків вимагає чіткої термінологічної бази. З огляду на це, науковці-правознавці не завжди проводять чітке розмежування між машинним навчанням, експертними системами та генеративними моделями ШІ [28; 29; 30], що ускладнює формування єдиної термінології та створює методологічні складності в оцінці.

Разом із цими підходами у світовій практиці існує й протилежний, коли держави свідомо призупиняють використання ШІ в судах, розуміючи ризики для прозорості, довіри та процесуальних гарантій. Водночас йдеться не про відмову від технологій, а їх функціонування за умови чітких правил та захисту фундаментальних прав. У цьому контексті слід відзначити підхід, який характеризується тимчасовою заборонаю або обмеженням використання ШІ у судочинстві до проведення публічних консультацій та ухвалення етичних і безпечних стандартів. Одним з прикладів є Канада, де у грудні 2023 р. Федеральний суд заявив, що не використовуватиме ШІ при ухваленні судових рішень без попередніх громадських консультацій [27, с. 15–16].

Хоча Акт ЄС про ШІ встановлює суворі вимоги до систем ШІ у правосудді через їхній високий ризик, рамки,

визначені у Рамковій конвенції Ради Європи про ШІ також наголошують на його позитивному потенціалі. Зокрема ШІ може підвищувати прозорість та ефективність інституцій, посилюючи демократичні процеси, забезпечити тісніший зв'язок між владою та громадянами, що є фундаментальною основою для цифрового правосуддя, орієнтованого на довіру [31, с. 10].

За позицією Ради Європи, принцип прозорості та нагляду є необхідним захистом проти непрозорості, складності та автономності систем ШІ (п. 56). Для цифрового правосуддя прозорість має бути реалізована через два виміри: пояснюваність як здатність системи надавати зрозумілі пояснення причин сформованого результату чи рішення та інтерпретовність як можливість зробити внутрішню логіку роботи ШІ доступною та зрозумілою як для експертів, так і для неекспертів (п. 61). Прозорість підвищує доступність правосуддя та дає громадянам можливість ефективно оскаржити результати використання ШІ (п. 57), а також забезпечує підзвітність у цифровому правосудді. Водночас впровадження слід здійснювати, спираючись на дотримання належного балансу між відкритістю даних та захистом приватності, конфіденційності, а також збереженням незалежності суддів (п. 62) [31, с. 13–14].

Моніторинг та оцінка прозорості цифрового правосуддя. Перехід від нормативних приписів щодо прозорості до їх втілення та забезпечення вимагає створення системи вимірювання та контролю. Глобальні принципи та європейські стандарти знайшли своє відображення у стратегічній програмі Європейського Союзу. У Програмі «Цифрового десятиліття 2030» (далі – Програми) [32] прозорість і підзвітність закріплено як одні з основних характеристик цифрового врядування. Зокрема у преамбулі Програми (п. 1) зазначено, що цифрова трансформація повинна відбуватися з повагою до фундаментальних прав, верховенство права та демократії. Серед загальних цілей встановлено сприяння формуванню орієнтованому на людину, фундаментальні права, інклюзивного, прозорого та відкритого цифрового середовища (ст. 3(1)(а)) [32].

Особлива увага приділяється моніторингу та звітності між інституціями ЄС і державами-членами, який має бути послідовним, прозорим та повним. Відповідно до Програми прозорість та підзвітність є інструментами доступності, контролю та довіри до інституцій в цифровому середовищі ЄС, що релевантні для розгляду критеріїв визначення якості цифрового правосуддя.

Відповідно до даних Євробарометру за 2025 рік, який є інструментом моніторингу та оцінки в межах виконання Програми «Цифрове десятиліття 2030», цифрові державні послуги визнані важливим показником поряд із цифровими навичками, цифровою інфраструктурою та цифровою трансформацією бізнесу, що у сукупності складають показники для визначення Індексу цифрової економіки та суспільства [33]. Уряди повинні забезпечити 100% основних державних послуг онлайн. Відповідне підвищення цифровізації державних послуг спрямоване на підвищення прозорості та доступності, зниження рівня бюрократії [34, с. 5–6].

Щодо необхідності підвищення якості, доступності та прозорості цифрового правосуддя, моніторингу якості та цифрових сервісів, що є актуальним для України у межах стратегічних перспектив реформ, для цілей цієї статті пропонується аналіз показників, встановлених у звіті ЄС про стан правосуддя 2025 року EU Justice Scoreboard 2025 [25, с. 33], які використовуються з 2013 року. Оцінка здійснюється за багатьма показниками, з яких наявні відповідні важливі піделементи для доступності, моніторингу прозорості, відкритості інформації щодо справи, а також гарантій гласності.

Визначені в Стратегії принципи, що спрямовані на забезпечення прозорості та підзвітності, можна відобразити через систему показників EU Justice Scoreboard, на

підставі яких оцінюється якість правосуддя через його цифровізацію. Правосуддя, орієнтоване на дані, відображає інформаційний аспект правосуддя. У межах забезпечення прозорості слід відзначити: онлайн-доступ до судових рішень усіх інстанцій [35, с. 39]; судові рішення та пов'язані з ними метадані доступні для завантаження безкоштовно у формі бази даних [35, с. 40]; машинозчитуваність судових рішень відповідно до визначених стандартів; присвоєння судовим рішенням Європейського ідентифікатора судових рішень (ECLI) [35, с. 40]. Технологічний аспект включає: відкритість вихідного коду, технологічна сумісність через платформу «e-CODEX, що дозволяє незалежну перевірку роботи судових систем, наявність електронної системи управління справами [35, с. 35]. Процесуальний аспект відображається через наявність мобільно-дружніх веб-сайтів судів [35, с. 33]; доступність цифрових судових сервісів для ініціювання проваджень [35, с. 37–38]; онлайн відстеження руху справ, можливість проведення усної частини процедури повністю за допомогою технології дистанційного зв'язку [35, с. 34]; допустимість доказів, поданих лише у цифровому форматі [35, с. 34].

Інклюзивний аспект передбачає подолання цифрового розриву через адаптацію до рівнів цифрової грамотності, багатомовність інтерфейсів, зокрема: доступність цифрових сервісів для осіб з обмеженими можливостями, географічно віддалених районів [35, с. 33]; веб-сайти мають функціонал для осіб, які не є носіями мови, надання онлайн-інформації про систему правосуддя [35, с. 34–35]; можливість мовного перекладу під час використання технології дистанційного зв'язку [35, с. 35–36].

Окремо виділені показники, пов'язані з пояснюваністю та інтерпретовністю алгоритмічних систем, захист від упередженості. Пріоритет людського контролю є окремим аспектом цифровізації систем правосуддя країн-членів ЄС, а звіт передбачає наявність незалежного автоматизованого розподілу справ в усіх країнах-членах ЄС, використання ШІ у основній діяльності в Австрії, Данії, Португалії, Франції [35, с. 35].

Показники кібербезпеки, стійкості та захисту приватності як основи довіри до цифрового правосуддя включають: наявність безпечного електронного зв'язку між судами та адвокатами, прокурорами, нотаріусами, державними виконавцями для здійснення проваджень [35, с. 35–36]; можливість безпечної віддаленої роботи суддів [35, с. 35–36] через впровадження надійних механізмів автентифікації та захисту даних; алгоритмічна анонімізація/псевдонімізація судових рішень для захисту персональних даних [35, с. 40]. Окремо можна відзначити підзвітність витрачання державних коштів, моніторинг ефективності впровадження ІКТ-рішень у правосуддя.

Доступність як один з аспектів прозорості вимірюється ступенем, до якого громадяни можуть ініціювати провадження та отримувати інформацію онлайн. Обраними показниками є можливість ініціювати провадження чи подати позов онлайн та наявність мобільно-дружніх веб-сайтів. Здатність внутрішньої системи суду застосовувати технології для підвищення швидкості та об'єктивності, включаючи використання електронної системи управління справами та електронний розподіл справ на основі об'єктивних критеріїв, визначає якість та ефективність. Окрема група показників визначає відкритість процедур та доступність результатів.

У контексті українського судочинства наприклад, цивільного, важливо, розрізняти процесуальну гласність (відкритість судового засідання, ст. 7 ЦПК України) та відкритість судової інформації та даних (доступ до рішень, ст. 8 ЦПК України). Європейські інструменти цифровізації посилюють ці аспекти, оскільки значна увага надається участі у судових засіданнях онлайн. Загалом для порівняльного аналізу з цифровими інструментами у межах

української системи правосуддя можна також зазначити про наявність наступних важливих європейських показників: допустимість доказів, поданих лише у цифровому форматі, онлайн-доступ до судових рішень в усіх інстанціях, створення судових рішень, модельованих відповідно до стандарту, що дозволяє їх машинне зчитування. Останній показник є важливим інструментом цифрової прозорості, оскільки він виводить відкритість інформації щодо справи на новий рівень, забезпечуючи не просто доступ до тексту, а можливість його автоматизованого аналізу засобами великих даних з метою громадського контролю, наукових досліджень, звітів та моніторингу з боку держави. Поглиблене порівняння поточного стану цифровізації системи судочинства в Україні з європейськими підходами дозволяє більш чітко визначити перспективи та пріоритетні напрямки реформ для забезпечення прозорого, відкритого та доступного цифрового правосуддя.

Висновки. Проведене дослідження європейських стандартів прозорості цифрового правосуддя дозволяє сформулювати висновки щодо їх змісту та функцій. Насамперед, прозорість дозволяє процесуальні гарантії гласності судового розгляду та відкритості інформації щодо справи розглядати межах комплексного принципу цифрового врядування. Традиційна гласність забезпечувала публічність судового засідання, а цифрова прозорість охоплює відкритість судових даних, зрозумілість алгоритмів автоматизованих рішень та можливість громадського контролю за діяльністю судів. Стратегія цифрового правосуддя ЄС на 2024–2028, яка є обов'язковою для України у межах реформ, деталізує засаду прозорості через концепцію правосуддя, орієнтованого на дані: судові системи мають створювати структуровані, машинозчитувані набори даних, які слугують основою для аналітики та підзвітності. Операційно це може реалізуватись через взаємопов'язані принципи: сумісності систем обміну даними на основі платформи «e-CODEX», доступності цифрових судових сервісів для всіх категорій користувачів та інклюзивності, що передбачає подолання цифрового розриву. Окремим інструментом прозорості є використання програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом, що дозволяє незалежну перевірку логіки роботи судових платформ та аудит алгоритмів на предмет упередженості.

Відповідні інструменти прозорості потребують систематичного моніторингу, який можливо здійснювати через конкретні показники EU Justice Scoreboard, що дозволяють оцінювати прогрес цифровізації судових систем країн-членів ЄС і визначати напрямки та пріоритети подальших реформ. Водночас прозорість не є абсолютною вимогою, має оптимально поєднуватись із кіберстійкістю та реалізуватись у балансі з фундаментальними правами. Баланс між відкритістю судової інформації та захистом приватності учасників процесу вирішується через правове регулювання та відповідні технологічні рішення (анонімізація

даних, диференційований доступ, безпечні закриті канали комунікації). Це особливо актуально при використанні ШІ, де непрозорість алгоритмів загрожує і праву на пояснення рішення, і автономії суддів. Акт ЄС про ШІ встановлює обов'язкові вимоги пояснюваності та зрозумілості, людського контролю для систем ШІ у правосудді, перетворює етичні стандарти на юридичні зобов'язання, що підлягають оцінці через індикатори EU Justice Scoreboard.

Реалізація концепції прозорості, визначеної у Стратегії ЄС, здійснюється через систему технологічних рішень, поєднаних із принципами людиноцентричного правосуддя, та оцінюється за допомогою показників EU Justice Scoreboard. Ця система охоплює групи індикаторів, які є важливими для оцінки національних систем правосуддя: доступність (можливість ініціювання проваджень онлайн, наявність мобільно-дружніх, інклюзивних веб-сайтів, онлайн-доступ до судових рішень усіх інстанцій), якість та ефективність (використання електронних систем управління справами, неупереджений електронний розподіл справ, допустимість доказів у цифровому форматі) та прозорість даних (машинозчитуваність судових рішень, відкритість статистики судової діяльності для аналізу ефективності та виявлення системних проблем). Цифрова прозорість уже не зводиться до оприлюднення судових рішень, стану розгляду справ, судової статистики а означає формування відкритої, людиноцентричної моделі правосуддя, де кожна ланка є підзвітною, перевірюваною та зрозумілою. Запропонована система показників EU Justice Scoreboard може бути адаптована як основа для оцінки прогресу цифровізації української судової системи та виявлення пріоритетних напрямів реформування.

Практичне значення дослідження полягає у визначенні правових рамок прозорості цифрового правосуддя як орієнтиру для України в контексті євроінтеграції. Імплементация вимог Угоди про асоціацію та Плану Ukraine Facility 2024–2027 потребує не лише технологічної модернізації інфраструктури судів, але й трансформації підходів до відкритості даних, підзвітності та людиноцентричності. Перспективним напрямом є розробка національної Стратегії цифровізації правосуддя з урахуванням європейських стандартів: запровадження машинозчитуваності судових рішень за стандартом ECLI, забезпечення технологічної сумісності з платформою «e-CODEX», створення національної системи моніторингу на основі адаптованих показників EU Justice Scoreboard (індекси цифрового доступу, відкритості даних, громадської довіри, оцінки ризиків застосування ШІ), розробка етичних протоколів використання ШІ в судочинстві відповідно до Акта ЄС про ШІ. Обмеженням цього дослідження є відсутність емпіричного аналізу поточного стану впровадження європейських індикаторів в українській системі електронного правосуддя, що визначає перспективний напрям подальших досліджень для розробки конкретної дорожньої карти реформ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ukraine Facility. Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua> (дата звернення: 21.12.2025).
2. Матриця реформ України. Кабінету Міністрів України. URL: <https://reformmatrix.mof.gov.ua/dashboards> (дата звернення: 21.12.2025).
3. Дорожня карта з питань верховенства права. *Офіс Віцепрем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wpcontent/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf (дата звернення: 21.12.2025).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Україна, Європейський Союз, Євратом; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 21.12.2025).
5. Pyrohovska V., Holota N., Kolotilova T., Hreku A., Kroitor V. E-justice and the development of justice: strengths, challenges and prospects. *Lex Humana*. 2024. Vol. 16, № 1. P. 426–442. URL: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/293> (дата звернення: 21.12.2025).
6. Buijze A. The principle of transparency in EU law : dissertation. Utrecht : Utrecht University, 2013. 356 p.
7. Fabri Marco. From Court Automation to e-Justice and Beyond in Europe. *International Journal for Court Administration*. 2024. Volume: 15 Issue: 3 P. 1–23. DOI: <https://doi.org/10.36745/ijca.640> (дата звернення: 21.12.2025).
8. Principles and values. *European Union*. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values_en (дата звернення: 21.12.2025).

9. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями: Європейський Союз, ЄЕС; Договір, Міжнародний документ, Протоколи, від 07.02.1992, 25.03.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_b06?utm_source=chatgpt.com#Text (дата звернення: 21.12.2025).
10. Stengg W. Digital policy in the EU: towards a human-centred digital transformation. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2024. 330 p. URL: <https://www.elgaronline.com/monobook/book/9781035338641/9781035338641.xml> (дата звернення: 21.12.2025).
11. Bocharova N. Human rights content of the digital transformation of the European Union. *Bulletin of Alfred Nobel University Series Law*. 2023. Volume 2 (7). P. 41–49. URL: https://www.researchgate.net/publication/378486352_human_rights_content_of_the_digital_transformation_of_the_european_union (дата звернення: 21.12.2025).
12. European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade (2022). OJ C 23, 23.1.2023. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023C0123(01)) (дата звернення: 21.12.2025).
13. European e-Justice Strategy 2024-2028, 16.01.2025, ST/15509/2023/INIT. *Official Journal of the European Union*. C series. URL: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/437/oj> (дата звернення: 21.12.2025).
14. Global Digital Compact, 22.09.2024, A/79/L.2. URL: United Nations. <https://www.un.org/global-digital-compact/en> (дата звернення: 21.12.2025).
15. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj> (дата звернення: 21.12.2025).
16. The social justice system: Leveraging open data for transparent judicial activities. 26 February 2024. *The official portal for European data*. URL: <https://data.europa.eu/en/news-events/news/social-justice-system-leveraging-open-data-transparent-judicial-activities> (дата звернення: 21.12.2025).
17. EU takes important step towards digitalisation of justice systems. Council of the EU. 8 December 2023. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/08/eu-takes-important-step-towards-digitalisation-of-justice-systems> (дата звернення: 21.12.2025).
18. Nastić M. Access to justice in the digital age. *Teme*. Vol. XLIX. № 2. April-June 2025. pp. 235–249. DOI: <https://doi.org/10.22190/TEME241104018N> (дата звернення: 21.12.2025).
19. European judicial systems CEPEJ Evaluation Report. 2024 Evaluation cycle (2022 data). Part 1 General analyses. *Council of Europe*. URL: <https://rm.coe.int/cepej-evaluation-report-part-1-en-/1680b272ac%20c/%20145> (дата звернення: 21.12.2025).
20. Eltis K. The Judicial System in the Digital Age: Revisiting the Relationship between Privacy and Accessibility in the Cyber Context. *McGill Law Journal*. № 201156(2). P. 289–316. DOI: <https://doi.org/10.7202/1002368ar> (дата звернення: 21.12.2025).
21. Ilchyshyn N. Impact of digitalisation on the justice system: Challenges of administrative justice. URL: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/SLS_Vol.8_No.2_2025-238-247.pdf (дата звернення: 21.12.2025).
22. Najafli, E., Ponomarov, S., Koverznev, V., & Ivanov, A. European legal standards of digitalization of the judiciary. *Amazonia Investiga*. 2024. № 13(76). Ср 113–127. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.10> (дата звернення: 21.12.2025).
23. Teremetskyi V.I., Kovalchuk O.Ya. Artificial intelligence as a factor in the digital transformation of the justice system. *Forum Prava*. 2024. № 78(1). p. 106–115. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10870779> (дата звернення: 21.12.2025).
24. Guidelines for the Use of AI Systems in Courts and Tribunals, UNESCO, 2025. 44 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000396582> (дата звернення: 21.12.2025).
25. Regulation (EU) 2024/1689 (Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення: 21.12.2025).
26. AI Guidance for Judicial Office Holders, 2023. *Courts and Tribunals Judiciary*. URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2025/10/Artificial-Intelligence-AI-Guidance-for-Judicial-Office-Holders-2.pdf> (дата звернення: 21.12.2025).
27. Remolina, Nydia; Socol de la Osa, David. AI at the Bench: Legal and Ethical Challenges of Informing — or Misinforming — Judicial Decision-Making Through Generative AI. Singapore Management University School of Law Research Paper (Forthcoming). Singapore: Singapore Management University, 2024. 32 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=4860853> (дата звернення: 30 жовтня 2025 р.)
28. Рядінська В. О., Карпушова О. В. Правові та організаційні засади використання штучного інтелекту в діяльності судів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 106–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/23> (дата звернення: 21.12.2025).
29. Шишов Р. Правові засади використання штучного інтелекту в Європейському Союзі. *Наук. вісн. Ужгор. нац. ун-ту. Серія «Право»*. 2025. Вип. 91: ч. 3. С. 268–274. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.40> (дата звернення: 21.12.2025).
30. Бессонов В. В. Використання штучного інтелекту в правосудді: досвід зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 80. С. 21–25. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/330846-Текст-статті-767989-1-10-20250526.pdf> (дата звернення: 21.12.2025).
31. Explanatory Report to the Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law Vilnius. *Council of Europe Treaty Series*. № 225. 5.IX.2024. URL: <https://rm.coe.int/1680afae67> (дата звернення: 21.12.2025).
32. Decision (EU) 2022/2481 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 establishing the Digital Decade Policy Programme 2030 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/2481/oj> (дата звернення: 21.12.2025).
33. Digital Decade 2025: DESI methodological note. Policy and Legislation. Publication 16 June 2025. *European Commission*. URL: (дата звернення: 21.12.2025),
34. Report Special Eurobarometer 566 The Digital Decade 2025. European Union, 2025. URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/116793> (дата звернення: 21.12.2025).
35. EU Justice Scoreboard 2025: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM (2025) 375, 1 July 2025. URL: <https://www.network-presidents.eu/sites/default/files/2025%20EU%20Justice%20Scoreboard.pdf> (дата звернення: 21.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025
 Дата публікації: 31.12.2025